

MAAOMAAVALITSUS

EESTI MAAOMAAVALITSUSTE LIIDU HÄALEKANDJA

25. OKTOOBRIIL 1931. A.

Nr. 16

ÜHEKSAS AASTAKÄIK

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: H. Avikson.

Tellimise hind:

Aastas	Kr.	5.—
Pooles aastas	"	2.50
Üksik number	"	—,25
1923 aastak	"	—,50
1924 "	"	3.—
1925—1930 a. ä	"	5.—

Toimetus ja talitus:

Tallinnas, Suur Roosikrantsi
uul. Nr. 12.
Telefon Nr. 452-72.
Jooksev arve: Eesti Panga Tal-
linna osakond Nr. 609.

Kuulutuste hind:

1 lhk. Kr. 20.—, ½ lhk. Kr. 10.—,
¼ lhk. Kr. 5.—, 1/8 lhk. Kr. 2.50,
1/16 lhk. Kr. 1.25.
Dokumentide kaotamise kuulu-
tused 50 senti dokumendi pealt.

Ilmub 20 korda aastas, iga kuu 10. ja 25. päeval, mai, juuni, juuli ja augusti kuudel ainult 10. päeval.

SISU:

Omavalitsuste ja riigi maksude korralduse põhimõtteid — K. Selter	Lhk. 255
Maavalitsuste kulud 1929./30. a. aruannete järel	" 262
Omavalitsustegelased: K. Bindsche	" 265
E. Maaomavalit. Liidu ja omavalitsuste tegevus	" 266
Riigikohtu seletused	" 267
Kuulutused	" 254

JÄRGMINE
 „MAAOMAVALITSUSE“
 NUMBER ILMUB E. MAAOMA-
 VALITSUSE LIIDU 10. AASTA
JUBELINUMBRINA

PEREKONNASEISU
KANTSELET MARGID

25 JA 50 SENDILISED

ON SAADA

**E. MAAOMAVALITSUSE
 LIIDU BÜROOST**

HINNAGA 10 SENTI POOGEN.
 (20 TÜKKI).

Teie kinnitate

oma liikumata ja liikuvat varandust
 tuleõnnetuse vastu

kõige soodsamatel tingimustel

Eesti Omavalitsuste Kinnitus A./S.

„OMA“

mis on omavalitsuste ühine kinnitusette-
 võte ning mille tegevusest saadud tulud
 omavalitsuste kaudu rahvale tagasi lähe-
 vad.

Seltsi põhi- ja tagavarakapitalid üle
 Kr. 368.000.—.

Seltsi juhatus: Tartus, Riia tän. 41, oma
 majas, kõnetr. üldine 3-44 juhatus 5-62.

Peaagentuur: Tallinn, Harju tn. 48, kõ-
 netr. 18-58.

Agendid kõigil pool.

Eesti Maaomaval. Liidu kirjastusel on ilmunud ja temalt saada:

„Maaomavalitsus“	1923 a.-k.	Kr. —.50	„Vallaomavalitsuste ameerika- viisiline raamatupidamine“	Kr. 2.50
„	1924 a.-k.	„ 3.—	„Eesti ravitsus- ja suvitus- kohad“	„ —.70
„	1925 a.-k.	„ 5.—	Omavalitsustegelaste kalender	
„	1926 a.-k.	„ 5.—	1930 a. press-paan köites à	„ —.60
„	1927 a.-k.	„ 5.—	kuldköites	„ —.80
„	1928 a.-k.	„ 5.—	„Meie maaomavalitsuste üm- berkorraldamise sihid“ . .	„ —.60
„	1929 a.-k.	„ 5.—	„Vallaomavalitsuste ameerika- viisilise raamatupidamise revideerimise kava“ . . .	„ —.50
„	1930 a.-k.	„ 5.—	Vallavolikogude kodukord . .	„ —.15
„Esimene Eesti omavalitsuste- gelaste kongress“		„ 2.50	„Maaomaval.“ köidetut kallimad: kooliköide 80 s. kalingorköide 125 snt., nahkköide 1,50 snt.	
Seesama omavalitsustele . .		„ 2.—		
„Sundnormide kogr maaoma- valitsuste kohta, 1 eks. 70 s., 5 vihku 3.25 s., 10 vihku 6.50 s., 20 vihku		13.—		

Omavalitsuste ja riigi maksude korralduse põhimõtteid.

K. Selter,

Kohtu- ja siseministeeriumi nõunik.

Järg.

Teise kaaluvama põhjusena läbikäigumaksu elluviimise kasuks tuuakse esile, et riik vajavat uusi kergestilaekuvaid maksumulusid. Sellel väitel on kahjuks väga palju kaalu. Kaudsete maksude ja riigimonopoli tulude vähendamise tõttu muutub riigi eelarve tasakaalustamine iga aastaga raskemaks. Eelmine Majandusminister, kes esitas Vabariigi Valitsusele läbikäigumaksu seaduseelnõu, põhistaski seda riigikassa vajadusega. Ka ei kavatse- nud Majandusminister asendada läbikäigumaksu tuludega ärimaksu, mida mõnelt poolt oodati, vaid tahtis läbikäigumaksu arvel alandada kõiki otsemaksusid. See põhistus on selge; ta ei otsi tuge teooriast, vaid tugeb riikliku vajaduse argumentidele ja sellepärast on see põhistus ka kõige tõsisem ning kindlam. Tema vastu võiks ainult öelda, et eeskätt tuleks otsida riigi eelarve tasakaalustamiseks teisi abinõusid. Kõigepealt, tuleks seesuguse vahendina arvesse kulude kokkutõmbamine. Seda olemegi juba paljude aastate jooksul katsunud teha, kuid praegugi ei võiks keegi väita, et oleme juba jõudnud eelarvekulude kokkutõmbamisel võimaliku maksimumini. Teiseks, tuleks rohkem ära kasutada praegu olemasolevaid maksuallikaid, neid arendades ja süvendades ja ainult juhul, kui ka see abinõu ei aita, võiks kõneleda uute maksude elluviimisest.

Nähtavasti, arvestades kõiki, uute maksude, eriti aga — läbikäigumaksu vastu esiletõudud asjaolusid, ongi praegune Majandusminister tagasi võtnud eelmise valitsuse poolt Lábikäigumaksu seaduse eelnõu.

Uute maksude päevakorrast äralangemisega võiks tekkida küsimus: kas ei lange ühes sellega päevakorrast maksureformi tarvidus üldse? Sellele vastab kõige paremini ülevaade meie praegustest maksuseadustest ja maksudest.

Tähtsa kaudse maksuna meil esineb aktsiisimaks. Aktsiisimaksu alal on maksma pandud nimeliselt endine veneaegne venekeelne Aktsiisimaksu seadustik

(V. S. K. VI k.). See seadustik on aga suures ja tähtsamas osas asendatud eesti- aegsete seadustega ja seetõttu on ta väga tükeldatud seisukorras: temas võib leida osasid ja peatükke, kus kõik paragrahvid on kustutatud, kuid mõni neist on siiski maksma jäänud; temas võib leida osasid, kus kõik paragrahvid on maksvusetuks tunnustatud, kui ka seesuguseid, kus kõik paragrahvid on maksvuse kaotanud kaudselt, eestiaegsete seaduse läbi, ja suurte kustunud paragrahvide laikude seas võib leida üksikuid täppe, mis on veel maksvad. Selle seadustiku viimane osa, mis käsitleb karistusi aktsiisi alal, on niivõrd segases seisukorras, et isegi Riigikohtul on tekkinud tähtsaid raskusi seletamisel, kas see või teine paragrahv on maksev või mitte. Igatahes ei ole loomulik, et niivõrd tähtis seadustik, mille alusel riik kodanikkudelt võtab aastas keskmiselt 7 miljoni krooni suuruses maksusid, veel kaua viibiks säärases kaootilises seisukorras. Aktsiisiseadustiku revideerimine on kiiremaks päevaküsimuseks.

Mis puutub aktsiisimaksude suurusesse, siis näib, et riik ei saavuta neist maksudest tulusid sel määral, nagu ta võiks saavutada.

Otsemaksuna võetakse kõigepealt kinnisvaramaksu. Maal asuvatelt kinnisvaradelt võetakse seda maksu riigi heaks 1920 a. seaduse põhjal, millele lisaks vallad võivad 1924 a. seaduse põhjal võtta enestele lisakinnisvaramaksu, kuna Maanteede seadusega on maaomavalitsustele antud õigus võtta samadelt kinnisvaradelt lisakinnisvaramaksu maanteede kapitali heaks. Linna kinnisvaradelt võetakse riigi heaks maksu 1910 a. seaduse põhjal. Peale selle võivad linnad eneste kasuks võtta maksu 1917 a. seaduse põhjal. Kaks viimast seadust on venekeelsed, teised kinnisvaramaksu seadused — eestikeelsed.

Kinnisvaramaksu seaduste üldiste puudustena peab märkima, et nad on laiialispaisatud paljudesse seadusandlistesse aktidesse ja et neis puudub ühine, läbimõel-

dud süsteem, kui ka asjaolu, et nad on seni suures osas venekeelsed.

Ärimaksu võtmise aluseks on meil Vene Seaduste Kogu V köide. Seda seadust on aga muudetud ja parandatud paljude üksikute seadusandlike aktidega, mis pärit osalt vene, osalt eesti ajast, ja on laialipillatud paljudes Vene Valitsuse Seaduste ja Korralduste Kogu ja Riigi Teataja numbrites.

Ärimaksu võetakse kõikidelt ettevõtelt põhiärimaksu ja lisaärimaksu näol. Põhiärimaksu võtmiseks on kõik äriettevõtted liigitatud väliste tundemärkide järgi järkudesse. Liigitamise alused on aga tihti niivõrd pealiskaudsed ja väheütleavad, et nad ei suuda anda õiget pilti ettevõtte kasutoovusest ja maksuvõimest. Viimasel ajal olevatki kaubandus-tööstuskoja algatusel võetud päevakorrade äride liigituse muutmise, lihtsustamise ja ümberkorraldamise küsimus. Üldse on aga küsitav, kas seesugune väliste tundemärkide järgi äride ja nende maksuvõime liigitus ongi kõlbulik parandamiseks, ja kas see süsteem üldse püsima võib jääda.

Lisaärimaksu võetakse aruandvatelt ettevõtelt kõigepealt kapitalimaksu näol — 1% suuruses põhikapitalist ja peale selle kasuprotsendimaksu näol erilise tabeli järgi, kusjuures maksunormid tõusevad ühes protsendi tõusuga (võrreldes kasu põhikapitaliga). Mitteamuandvatelt ettevõtelt võetakse lisaärimaksu puhaskasumaksu näol 8% suuruses nende puhaskasust, kusjuures viimane tehakse kindlaks äriarvamatute põhjal, viimaste puudumisel — eriliste, otsemaksude peakomitee poolt äri liikide jaoks fikseeritud, arvatava keskmise kasu normide alusel.

Nagu sellest lühikesest ülevaatest nähtub, pole meie ärimaks kaugeltki eeskujulik. Ta on kohati isegi väga puudulik ja ka ebaõiglane.

Tulumaksu võetakse 1920. aasta seaduse alusel. See seadus on enam-vähem kõlbulik, mis on seletatav sellega, et ta esineb vaid modifitseeritud tõlkena veneaegsest võrdlemisi uuest ja heast seadusest. Tulumaksu alal on meil olnud mitmesuguseid kavatsusi. Tähtsama kavatsusena võiks siin nimetada n. n. „poissmeeste maksu“, mis seisaks selles, et vallalistelt ja nendelt abielulistelt, kelle laste arv ei vasta teatud normile, tuleks võtta lisa maksu tulumaksu juures. Seesuguse lisa maksu põhjenduseks võidakse tuua tähtsaid kaalutlusi, kuid ei tohi jätta arvesta-

mata, et meil tulumaks ei ole kaugeltki õiglane ja ei kannata selle tõttu normide tõstmist ega sääraseid lisamaksusid. Maksutehnika puudulikkuse ja maksumo-raali madaluse tõttu jääb suur osa tulusid maksustamata, mille tõttu palgaliste isikute suhtes, kelle tulud ei või pääseda maksustamisest, osutub see tulumaks tunduvalt ebaõiglaseks. Sellepärast tuleks kõik kavatsused, mis sihitud tulumaksu suurendamisele, panna kalevi alla senikaua, kui ei ole kõrvaldatud tulumaksu ebaõiglus.

Kavatsustest, mis tulumaksu alal peaks ja võiks teostada, tuleks nimetada kahte. Kõigepealt tuleks võimaluste ja otstarbekohasuse piirides teostada tulumaksu võtmist allika juures — tulude saamisel. Välistriikides on paljudes kohtades niisugune maksustamise viis ellu viidud ja on häid tagajärgi annud. Selle korralduse tagajärjel kaotaks tulumaks suure osa omast tunduvusest. Teine muudatus, mida tuleks tõsiselt kaaluda, seisaks selles, et peaks maksuametile andma õiguse teatud juhtudel nõuda tulumaksu tasumist aasta kestel, enne kalendriaasta möödumist. Praeguse seaduse järgi tekib tulumaksu kohustus alles selle kalendriaasta lõpul, mille kestel tulu saadud; selle tõttu pääsevad minema n. n. välismaa gastrolleerijad, kes söidavad siis üksikuteks esinemisteks või operatsioonide teostamiseks ja siin võrdlemisi suuri summasid teenivad, ilma tulumaksu tasumata neilt summadelt.

Ruumipuudus ei luba laskuda siin, samuti nagu teistegi maksude suhtes, kõigisse peensustesse ega näidata vähemtähtsatele puudustele.

Lõivude alal on tähtsamaks tempelmaks, mida võetakse 1928. a. seaduse põhjal. Tempelmaksu seaduse käsitamine teeb kodanikkudele suuri raskusi. Sellepärast näib, et praegused trahvieskirjad, mis Tempelmaksu seadus isisaldab, on liig kategoorilised. Neid tuleks pehmendada ja anda suuremaid võimalusi trahvide ärajätmiseks või kergendamiseks. Praegune kord, et Vabariigi Valitsus peab need küsimused igal üksikul juhul otsustama, osutub liiga raskepäraseks. Peab veel märkima, et tempelmaksu sissenõudmine teeb tihti suuremaid kulusid, kui maks ise väärt. On kuulda kaebusi, et seadus sunnib tihti pidama kulukat ja tülikat kirjavahetust selle kohta, et mõnelt paberilt on tempelmaksu viie sendi võrra vähem

makstud, kui nõutav; seejuures läheb kirjavahetus tihti rohkem maksma, kui asi väärt, kuid seadus ei paku võimalust maksu sissenõudmisest loobumiseks.

Ka lõivude ja tasumaksude suhtes peab tunnustama, et riik ei saavuta neist tulusid sel määral, mida õigustaks tasuvuse põhimõte, kõnelemata praktilistest võimalustest. Üksikute lõivude tõstmisest on meil korduvalt kõneldud; need kavatsused on harilikult kas algatuse puuduse või mõnesuguste teoreetiliste kaalutluste taha peatuma jäänud. Näib aga, et fiskaalse paratamatuse nõuded siiski sunnivad varem või hiljem võtma tõsisemale kaalumisele mõnegi olemasoleva lõivu tõstmise või uue sisseseadmise küsimuse.

Meie maksusüsteemi üldiseks iseloomustuseks võib öelda, et meil on ülekaalus kaudsed maksud. Riigi eelarvest moodustavad kaugelt vähema osa otsemaksud.

Riigi ja omavalitsuse maksudest moodustasid 1928. aastal otsemaksud 29%, kuna kaudsed maksud andsid üle 50%. Samal ajal moodustasid Taanis otsemaksud 60% kõigist maksudest¹⁾, kõnelemata Inglismaast, kus suurem osa riigi tuludest saabuvad otsemaksudest. Kuigi ühineme sellega, et otsemaksud on sotsiaalselt õiglasemad kui kaudsed maksud, ei saa jätta tähendamata meie maksusüsteemi kasuks, et ta ei ole tõelikult nii ebaõiglane, kui esiletoodud otsemaksude osatähtsusest ja teiste riikidega võrdlusest võiks järeldada. Asi seisab selles, et meil on varad ning tulud jaotatud elanikkude vahel palju ühetalulisemalt, kui Lääne-Euroopa riikides. Praegu 90%-il meie aktiivsetest kodanikkudest ei ulatanud tulu 1927. aastal tulumaksu andmete järgi üle 2000 krooni, kuna ainult 5% ulatusid tulud üle 3000 krooni. Tallinnas ja Tartus leidis seesuguseid suure tulu saajaid küll 13—14%, kuid selle vastu oli maal sääraseid rikkaid ainult 1—4%. Isikud, kelle tulu ulatus üle 5000 krooni, oli vähe, ja neid, kelle tulu on üle 10.000 kr., võis üles lugeda. Sellest nähtub, et ka võrdlemisi väikesema osatähtsusega otsemaksud, kui nad hästi korraldatud, võivad meil kindlustada maksustamise õigluse keskmiselt samal määral, kui Lääne-Euroopa riigid oma kõrgete otsemaksude juures teostada suudavad.

Selle kohta, kas meie maksukoormatus suur või väike, on arvamused lahkuminevad. 1928. aastal oli meie üldine maksukoormatus umbes kuus miljardit senti. Sellest langes iga kodaniku peale 54,5 kr. Kui arvata iga Eesti kodaniku maksukoorma 100 %-le, siis võrdus samal ajal (1928 a.) iga elaniku maksukoorem: Saksas — 192%, Rootsis — 248%, Taanis — 368%, Tšechoslovakkias — 120%.

Esimesel pilgul paistab pilt kaunis roosiline ja paljudki, kes küsimusse pole küllaldaselt süvenenud, on tulnud ebaõigele järeldusele, et maksukoorem Eestis olevat õige väike ja et välisriikides olevat maksud mitu korda suuremad, näiteks Saksa maal on maksud absoluutselt kaks korda kõrgemad, kuid kaevatavat seal vähem. Kuid maksukoormatuse võrdlemisel ei tule silmas pidada ainult koorma absoluutset suurust, vaid tuleb võrrelda ka selle koormakandja jõudu. Maksukoorem, mille inglane või ameeriklane oma suurte tulude juures kannab kerge vaevaga, võib osutada väikese tuluga bulgaarlasele surmaks. Maksukoorma võrdlusele tuleb võrrelda ka vastavate riikide elanikkude tulusid ning varasid. Sellelt seisukohalt vaadates ja arvestades finantsõiguse postulaati, et tulude ning varade kasvamiselt ei kasva maksuvõime mitte proportsionaalselt, vaid progressiivselt, muutub pilt palju kurvemaks. Näiteks, eestlane ja belglane maksavad ühesuguse protsendi, Belgias oli maksukoorem 15,2% (kui arvestada võlakustutuse fondi amortisatsioonide, ilma selleta — 18%) sissetulekust, Eestis — 14,5%, selle juures on sissetulek Belgias 33% võrra suurem.¹⁾ Täheleb, kuigi Belgias on elaniku tulu peaaegu 50 protsendi võrra suurem, on tema maksukoormatus ainult $\frac{1}{20}$ võrra suurem sissetulekute proportsioonist, kuigi maksuvõime progressiivse kasvu põhimõtte järgi belglane suudaks kanda, võib olla, ka 50% võrra suuremat koormat, kui eestlane. Keskmiselt moodustab Lääne-Euroopa riikides maksukoormatus 20—30% rahva üldisest sissetulekust. Selle juures on aga Lääne-Euroopa riikide elanikkude sissetulek keskmiselt suurem kui Eestis, mõnel pool isegi tunduvalt suurem.

1) Handbuch d. Finanzwissenschaft, Steuersystem u. Steuerpolitik Polens. Taylor. Eesti rahva kogusissetuleku arvestus siin on rajatud meie eriteadlaste kalkulatsioonidele (autor).

1) Handbuch d. Finanzwissenschaft, 3. Bd. Verl. J. C. B. Mohr.

Võrreldes meie maksukoormatust meie lähemate naabrite omaga, kelle olud meile rohkem sarnased, ja kui arvata eestlase maksukoorem vastavalt tema sissetulekutele 100%-le, siis võrdub lätlase maksukoorem — 125%, soomlase — 113%, poolaka — 87%-le.²⁾

Kuigi ei saa väita, et Eesti maksukoormatus oleks väga suur, suurem kui teistes riikides, siiski ei saa pooldada arvamusi, mille järgi riigi ja omavalitsuste kassade raskustest ülesaamiseks tuleks uusi suuremaid maksusid sisse seada või olemasolevaid tõsta, nii et maksukoormatus tõuseks tunduvalt üle eelpoolmääritud senise tasapinna. Meie maa on kapitalivaene. Kõik suuremad ettevõtted, olgu äri või seltskonna alal, peavad teotsema suuremal määral riigi toetusel. Keskmised ja vaesemad rahvakihid elavad peaaegu ilma reservideta. Erakapitalide kogumine on meil praegu üheks tähtsamatest ülesannetest. Kuna meil erakapitale võrdlemisi vähe, siis peaks erakapitalide kogumine minema isegi intensiivsemalt kui Lääne-Euroopas, igatahes aga ei või meie — kui viimane häda selleks veel ei sunni — juurdeluua uusi takistusi kapitalide kogumisele. Teiseks, pole ka praegune majandusliku depressiooni aeg kuidagi soodus maksukoorma tõstmiseks.

3. Maksustamise korraldamine.

Eespool hoidusin puudutamast maksu protsessuaal-õiguslikke küsimusi. Kuna läinud aasta novembrikuul Majanduseminister Zimmermanni poolt on esitatud Vabariigi Valitsusele ja viimase poolt — Riigikogule n. n. Maksustamise korralduse seaduseelnõu, mis normeerib maksustamise protsessi, siis käsitaksin maksustamise protsessi küsimust käiskäes selle eelnõu analüüsimisega.

1. Maksustamise protsessi kujundamisel on üheks tähtsamaks küsimuseks see, kes peab esinema maksustajana, tähendab — missugune asutis peab toimetama maksustamist. Maksustaja asutise valikul peab väljuma põhimõttest, et see asutis oleks oma töös spetsialiseerunud. Teisest küljest tuleb aga silmas pidada, et selle asutise valiku tõttu ei tohi protsess kujuneda liiga keeruliseks ega raskepäraseks.

Meie seadusandluses on maksustaja spetsialiseerumise põhimõte leidnud enam-vähem teostamist. Öeldu maksab aga ilma reservatsioonideta ainult otse- ning kaudsete maksude kohta, kuna lõivude ja igasugu tasumaksude võtmisse on rakendatud suurel määral ka teised riigi- ja omavalitsuse asutised. Tekib küsimus, kas on teiste riigi- ja omavalitsuste asutiste koormamine lõivude võtmise tööga sel määral, nagu see praegu sünnib, põhjendatud. Kas ei saaks neid osaltki vabastada sellest koormast?

Näiteks, pärandusmaksu suhtes on kohutunikkude seast kuulda kaebusi, et kohtuid liig koormatakse selle maksu võtmise töödega, kuna suure osa neist töödest võiks sama hästi teha maksuametnik. Parem ei ole lugu ka tempelmaksuga. Tihti juhtub, et hoolimata sellest, et algalpvest on loobutud ja toimetused lõpetatud, peab kohus siiski arutama asjas leiduvate dokumentide tempelmaksustamise küsimust. Kui kohus teeb otsuse, millest on ühe või teise dokumendi tempelmaksustamine, siis näib olevat paratamatu, et kohus otsustaks ka selle tempelmaksu küsimuse enese. Samuti juhtudel, kui kohus asjas üldse mingisuguse otsuse teeb, mille peale võidakse kaevata edasi järgmisele instantsile, oleks võib olla, otstarbekohane, et kohus lahendaks ka toimetuses olevate paberite tempelmaksu küsimuse, sest kui toimetused peab edasi minema ühes kaebusega, siis, võib olla, osutuks raskeks mõne dokumendi eraldamine toimetusest selleks, et saata ta maksuametile tempelmaksustamise järelevalveks, kuigi ei saa jätta tähelepanemata, et analoogiline kord on juba maksma pandud administratiiviasjade alal, ilma et see oleks tekitanud asjaajamises mingeid raskusi.

2. Kas ja kuivõrd maksukohuslase esindajad peavad osa võtma maksustamisest, see küsimus on tekkinud aktuaalselt pävakorrale tollest ajast, kui Riigikogu komisjon võttis vastu sooviavalduse, et maksukomiteed saaksid likvideeritud.

Maksukohuslaste esindajate osavõtu instituut on pärit kaugest minevikust. Alul hakati maksukohuslasi kutsuma maksuametitest osa võtma mitte selleks, et saavutada suuremat õigsust ja täpsust maksustamisel. Neil aegadel oli maksuaparaat veel igalpool algelises seisukorras, mille tõttu maksustamine sagedasti sündis tihti nõnda, et vürst määras paushaalsumma, mida ta maksuna soovis saada,

2) Lettlands Ökononist. Bokalders 1930. Riga.

jättes selle summa jaotamise vastava ringkonna elanikkude, kaupmeeste, maaomanikkude vahel — nende eneste hooleks. Seesugustel tingimustel olid maksukohuslased kõige hoolikamad maksustajad, sest iga üksiku kodaniku maksu suurus olenes ta naabri maksu suurusest. Niisuguse jaotismaksuna esines ka suur osa veneaegsest ärimaksust, missugune osalt ära muudeti 1917 a. seadusega.

See asjaolu, et pärast ajutismaksude kaotamist maksukohuslaste esindajate osavõtt jäi püsima, näitab, et see osavõtt on osutunud püsivaid paremusi ja leidnud uusi põhjendusi. Seesuguse põhjendusena öeldakse, et maksukohuslaste esindajate osavõtt kindlustab kodaniku maksuametniku omavoli vastu.

Kui meie laseme silme eest mööda minna olemasolevad maksud, siis selgub aga, et suuremat osa neist on võimalik võtta nii, et maksuametnikkudele ei jää kuigi suuri võimalusi omavoliks. Maksustamise korralduse seaduse eelnõu § 50 ütleb: „Inspektor hoolitseb selle eest, et maksukohuslase kindlakstegemiseks ja maksu määramiseks vajalikud andmed oleksid küllaldased. Teadete hankimisel §§ 46—49 korras ei kogu inspektor mitte ainult seesuguseid andmeid, mis on tähtsad riigikassahuvides, vaid ka neid, mis kõnelevad maksukohuslase kasuks, kuivõrd nende andmete olemasolu ja asukoht on temale teada ja kuivõrd nende esitamine pole kohuslik maksukohuslasele endale.“ Kui selle lisaks arvesse võtta, et iga maksuametniku toimingute peale võib maksukohuslane kaevata, siis selgub, et maksukohuslaste esindajate osavõtt ei võiks anda maksustamisel mingisuguseid uusi, suuremaid garantiisid ametniku omavoli vastu.

Lugu on aga nii, et mitte alati pole võimalik maksu määrata selgete ja kindlate andmete varal. Meil on olemas palju seesuguseid maksusid, mille võtmiseks pole võimalik koguda selgeid andmeid. Riik ei või aga ka neil kordadel loobuda maksu võtmisest ja ta ei võigi seda; sest maks, mida osalt kodanikkudelt pole tõenduste puudumise tõttu võimalik võtta, kuulub kui ebaõiglane likvideerimisele. Neil juhtudel teostub maksustamine hindamise alusel.

Milles see hindamine seisab, seda võtab kokku Riigikohus ühes oma otsuses, öeldes, et maksukomitee, hinnates maksu, määrab omalt poolt mingi summa, ilma et

ta oleks kohustatud seda summat motiveerima; maksukohuslasele jääb õigus aga andmete varal seda summat ümber lükata. Seda, et komitee poolt määratud summa oleks õiglane, garanteerib eeskätt ainult komitee isiklik koosseis, see on — maksukohuslaste esindajate osavõtt. Maksustamise korraldamise seaduseelnõu toob ka hindamise toimetusse olulisi muudatusi, ta ütleb § 57: „Kui ei lähe korda hankida maksu määramiseks vajalikke otseseid andmeid, kui need andmed on puudulikud või pole usaldusväärsed ning kui inspektoril enesel pole teada maksustamise põhjendamiseks vajalikke asjaolusid, siis määrab inspektor maksu hindamise teel, võttes arvesse sellejuures kõik olemasolevad otsesed ja kaudsed andmed ja kasutades asjakohaseid võrdlusi andmetega, mis on tehtud kindlaks teistes asjades või üldiselt teada, tarbekorral ka asjatundjate arvamisi.“ Sellest on näha, et eelnõu piirab n. n. hindamise toimetust teatud instruksioonidega, määrates teatud korra hindamisel. Kui veel arvestada, et iga maksustamise otsus peab olema motiveeritud ja tema peale võib kaevata, siis võib öelda, et eelnõu toob suuri paremusi maksustajatele, kandes selle toimetuse südametunnistuse vallast õiguse valda. Siiski ei saa ka eelnõu eitada seda, et vahel on umbkaudne maksu määramine siiski tarvilik. Siin ongi see ala, kus maksukohuslaste esindajate osavõtt on mitte üksi soovitatav, vaid isegi vajalik.

Kui meie aga vaatleme meie praegust maksustamise korraldust, siis peab tunnustama, et meil liialdatakse maksukohuslaste esindajate osavõtiga. Milleks on tarvilik, et nende esindajad osa võtavad, näiteks, kindlapalgaliste isikute tulumaksu määramisest, või näiteks — aruandvatelt ettevõtetest äri- ning tulumaksu määramisest, kuna nende ettevõtete maksud arvestatakse bilansside ning aruannete alusel? Minul isiklikult on tulnud esineda ainult üks kord vastulausega, kusjuures oli vaidluse all küsimus, kas kaitsevälaste korteriraha kuulub maksu alla või mitte. Selle vaidluse lahendamisel võttis komiteest osa maksuinspektori kõrval ka saapatööstur ja üks majaomanik. Muidugi oli nende seisukord selle vaidluse juures raske. Maksukohuslaste esindajate osavõtt läheb aga igal juhul riigikassale miskit maksuma, ja kodanikkudel peaks ka midagi muud teha olema, kui tarbetult osa võtta igasugustest komiteedest. Sellepärast

tuleb maksukohuslaste esindajate osavõtu küsimus võtta revideerimisele, kusjuures see osavõtt võiks kujuneda fakultatiivseks, s. o. sama maksu alal võiks see osavõtt teatud asjade otsustamisel olla sundlik, teistes asjades mitte.

3. Maksuprotsessi allikateks on kõigepealt vastavald maksuseadused, mis sisaldavad üksikuid protsessuaal-eeskirju. Teiseks esinevad sääraste allikadena üksikud maksuasutiste organiseerimise seadused, näiteks Iseäralise tulu- ja ärimaksu komitee seadus, mis samuti sisaldab mõnesuguseid protsessuaalseid eeskirju. Kolmandaks allikaks maksustamise protsessi õiguse alal on Ministriümide asutamise ja Üldkubermangu seadused (V. S. K. I ja II köide), mis sisaldavad üldiseid protsessuaal-eeskirju administratiivasjade toimetamiseks. Neljandaks õigusallikaks nimetatud alal on administratiivkohtu praktika, mis toetub suurel määral tsiviilprotsessile.

Nende protsessuaalõiguse allikate üldisteks puudusteks on: 1) nad on suurelt osalt venekeelsed, 2) nad on tükeldatud ja laiali paisatud paljudes üksikutes seadustes, 3) nad on üksikutel maksude alal tarbetult lahkuminevad, nendel puudub ühtlane joon. Peale selle puudub meie maksustamise protsessil kindel selgroog — väljakujundatud tõendusvahendite süsteem.

Kõigil neil põhjustel vajame kiires korras süstematiseeritud maksuprotsessi seadustikku.

Maksustamise protsessis tuleb aga kokku puutuda eeskirjadega, mis kuuluvad kohaldamisele mitte ainult maksuasjus, vaid üldse kõigis administratiivasjades. Näiteks, eeskirjad selle kohta, kuidas peab avaldusi esitama, tähtaegu arvestama, asjaosalistele teateid ja kutseid kätte saatama, tunnistajaid ja eksperte kasutama jne. Välisriikides leidub erilisi seadustikke, mis sisaldavad protsessuaal-eeskirju kõikide administratiiv-asjade toimetamiseks. Nende seadustikkude eeskujul asus Kohtu- ja siseministerium läinud aastal administratiiv-asjaajamise seaduseelnõu koostamisele. Vahekord seesuguse üldise seadustiku ja Maksustamise korraldamise seaduse vahel peab olema säärane, et kõik eeskirjad, mis maksavad üldse kõigi administratiivasjade kohta, peavad leidma koha esimeses seaduses, kuna maksustamise korraldamise seadus peab sisaldama ainult neid eeskirju, mis maksuasjus nõuab teistsugust ja erinevat väljendust.

Kui vaatleme maksustamise korraldamise seaduseelnõu, siis leiame temas terve rea eeskirju, mis peaksid olema ühtlased kõigi administratiivasjade ajamiseks. Nende võtmine sellesse eelnõusse on õigustatud ainult sellega, et Kohtu- ja siseministeriumi poolt väljatöötatav eelnõu ei olnud niikaugele jõudnud, et teda oleks võidud esitada ühes Maksustamise korraldamise seaduseelnõuga. Niipea, kui administratiiv-asjaajamise seaduseelnõu valmib ja vastu võetakse, kuuluvad üldeeskirjad Maksustamise korraldamise seadusest kustutamisele.

4. Maksustamise protsessi eesmärgiks on maksumääramine ja tõenduste kogumine. Maksustamise kord peab olema seesugune, et maksuga võidakse tabada kõiki neid kodanikke, kes peavad maksu maksma, ja kõiki neid objekte, mille pealt peab maksu maksetama. Et seda nõuet täita, on tarvis anda maksustajale võimalus koguda tõendusi. Seda õigust võib piirata ainult kahes suunas: ühest küljest — kui võrd seesugust piiramist tingivad eramajanduslikud kõrgemad huvid, ja teiselt, kui võrd seda tingib kodanikkude isikuvabaduse ja kodu puutumatus põhimõte. Nendes piirides võib ja peab andma maksustajale võimalused andmete kogumiseks. Praeguste seaduste kohta seda öelda ei saa, ja selle tõttu tarvitatakse tõenduste kogumiseks tihti illegaalseid teid ning tihti tuleb maksustamisest hoopis loobuda, kui võrd seadus ei võimalda maksustamist hindamise teel.

5. Kas esimeseks kaebinstantsiks maksuasjades peab olema administratiivasutis või kohus, see küsimus on üles tõusnud alles viimasel aastal ühenduses Kaubandus-tööstuskoja ringkondade poolt väljatöötatud ärimaksu seaduseelnõuga, mis ette nägi selle kaebinstantsina rahukogu. Varem oldi enam-vähem ühel arvamisel, et esimene kaebinstants peab olema administratiivasutis.

Rahukogude kasuks kõneleb asjaolu, et need on omas tegevuses iseseisvad ja kasutavad selle tõttu kodanikkude silmis suuremat autoriteeti, ja usk nende erapooletusse on suurem, kui administratiivasutise erapooletusse. Neid administratiivasutise puudusi võib aga osalt parandada sellega, et administratiivasutisele kaebinstantsile antakse suurem iseseisvus.

Administratiivasutise kui esimese kaebinstantsi kasuks kõneleb terve rida as-

jaolusid: kõigepealt peab märkima, et rahukogud komplekteeritakse rahukohtunikudest, kellel ei tarvitse olla maksu asjas vajalikku ettevalmistust ja vilumust. Teiseks — maksu asjus on kaebusi niivõrd palju, et neid ei saa panna ühe rahukogu peale, ilma et see tekitaks rahukogus ummistuse; erikoosseisu moodustamine läheks aga kalliks. Lõpuks tuleb ka arvestada, et esimene kaabeinstants ei või piirduda passiivselt tõenduste vastuvõtmisega ja kaebuse lahendamisega, vaid peab tarbekorral ise aktiivselt uusi tõendusi hankima. Küll näeb ka administratiivkohtukord ette, et administratiivkohus ei piirdu poolte poolt esitatud väidete ja tõendustega, vaid võib koguda ka omalt poolt tõendusi. Kuid meie teame, kui vähe tegelikus elus seda võimalust kasutatakse. See tagasihoidlikkus on sisult ka põhjendatav, sest kui administratiivkohus hakkaks aktiivselt koguma uusi tõendusi, siis võiks ta liiga kaugele tungida administratiivtegevusse.

Kõiki neid väiteid kaaludes, peab tunnistama, et administratiivasutis esimese kaabeinstantsina on otstarbekohasem kui kohus.

Et teiseks kaabeinstantsiks peab jääma Riigikohus, selle kohta ei ole lahkarvamisi olnud.

6. Maksustamise protsessis omab tähtsa koha maksustamisotsuste ümberotsustamise küsimus. Vaadeldes meie maksuseadusi, näeme, et üksikud maksuseadused sisaldavad eeskirju, mis seda küsimust normeerivad, teistes maksuseadustes need eeskirjad puuduvad.

Selle tõttu on maksuotsuste ümberotsustamise kord ja alused üksikute maksude suhtes lahkuminevad ja puudulikult normeeritud. Maksu aluste ümberotsustamise küsimus tuleks seaduses kindlasti normeerida. Maksustamise korralduse seaduse eelnõu tahab seda nõuet rahuldada, korraldades selle küsimuse järgmiselt:

Maksuasutis võib omal algatusel või asjaosaliste palvel parandada kirjutus- ja arvutusvigu maksustamisotsustes ka pärast otsuste kätteandmist ja jõusseastumist, kuigi selle tagajärjel muutuks maksukohustus või maksu määr. Maksustamisotsuste ümberotsustamist võib paluda juhtudel:

1) kui tuleb ilmsiks uusi asjaolusid, millel on oluline tähtsus otsuse kohta, samuti juhul, kui tuleb ilmsiks, et dokument,

teade või muu tõendus, millele otsus on rajatud, oli vale;

2) kui maksustamistoimetuse kõigis astmetes sündis ilma maksukohuslase osavõtuta, põhjusel, et temale ei olnud teada maksustamistoimetusest.

Selle juures ei või aga maksukohuslane paluda ümberotsustamist uute asjaolude ilmsikstulekul, kui ta vajaliku hoole juures oleks võinud selgitada need asjaolud ka esialgsel maksustamistoimetusel, eriti aga juhul, kui need asjaolud oleksid selgunud teadetest ja tõendustest, mille esitamist temalt nõuti, kuid mis ta jättis esitamata omal süül.

Ümberotsustamisele võtmise otsustavad:

1) tolli- või maksukomitee — kui ümberotsustamisele kuuluksid maksu- või tolliinspektorite otsused ja

2) Riigikohus — kui ümberotsustamisele kuuluksid tolli- ja maksukomitee otsused.

Perioodiliselt võetavate maksude alal on vigade parandamine või ümberotsustamine lubatud ainult nende otsuste suhtes, mis käivad viimase 10 maksustamisaasta kohta, mis on täitunud enne vea parandamist maksuasutise algatusel või asjaosalise sellekohase palve esitamist, või ümberotsustamise ettepaneku või palve esitamist.

Maksustamisel vahelejäanud või ebaõigesti maksuvabaks loetud maksustamisesemeid võib asjaolude selgumisel võtta maksustamisele.

Seesugune tagantjärele maksustamine ei ole lubatud, kui kuni maksustamistoimetuse alguseni on möödunud 10 aastat, aktsiisi- ja tollimaksude alal — 5 aastat, arvates päevast, mil seaduse järgi pidi algama maksustamistoimetuse.

Perioodiliselt võetavate maksude alal on maksustamine tagantjärele lubatud ainult viimase 10 maksustamisaasta kohta, mis on täitunud enne maksustamistoimetuse algamist.“

Nagu neist eeskirjadest nähtub, tahab eelnõu võrdlemisi üksikasjalikumalt ja selgemalt fikseerida maksustamise otsuste ümberotsustamise korda, tuues selle läbi kahtlemata suurema selguse ja tähtsaks sisuliselt paremuse nimetatud küsimusse.

7. Maksude sissenõudmisel peab kinni pidama põhimõttest, et maksustamisel ei tohi ruineerida tuluallikaid, millest maksu saame. Maksuvõlgade sissenõudmine peab

Maavalitsuste kulud 1929/30 a.

Kulude nimetus	Harju		Järva		Lääne		Petseri		Pärnu	
	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%
I. Maavolikogu ja valitsus.										
1. Volikogu	5 006	0,72	1 714	0,28	3 293	0,66	4 269	1,30	4 125	0,50
2. Valitsus	32 602	4,72	26 192	4,27	23 929	4,84	23 195	7,07	39 479	4,82
3. Kantselei kulud	8 336	1,21	3 850	0,63	4 876	0,98	3 433	1,04	5 098	0,62
4. Majanduslikud kulud	9 932	1,43	3 298	0,54	986	0,20	2 038	0,62	2 472	0,30
5. Toetused ja abirahad	2 839	0,41	1 477	0,24	814	0,16	619	0,19	1 442	0,18
Kokku ptk. I.	58 765	8,49	36 531	5,96	33 898	6,84	33 554	10,22	52 616	6,42
II. Administratiiv ala.										
1. Palgad: juridiline büroo, vangimaja kuraator	600	0,09	60	0,01	120	0,02	—	—	240	0,03
2. Omaval. järelevalve ja korraldus	534	0,08	256	0,04	167	0,03	—	—	267	0,03
3. Omaval. tegelaste kursused	—	—	—	—	—	—	150	0,05	—	—
4. Vallasekretäride lisatoetus ja arstiabi	4 327	0,62	2 779	0,46	500	0,11	—	—	—	—
5. Maaposti korraldus	—	—	1 499	0,24	—	—	—	—	—	—
6. Vangide vedu ja söök	—	—	—	—	302	0,06	—	—	—	—
7. Postijaamad ja õõmajad	2 856	0,41	2 992	0,49	316	0,06	—	—	—	—
8. Tuletõrje toetus	750	0,11	500	0,08	785	0,16	740	0,22	1 000	0,12
9. Muud kulud	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kokku ptk. II.	9 067	1,31	8 086	1,32	2 190	0,44	890	0,27	150	0,18
III. Haridus.										
1. Inspeksioon	2 112	0,31	3 058	0,50	2 184	0,45	699	0,21	2 914	0,36
2. Algkoolid (ilma Tartumaa k.)	56 828	8,21	40 681	6,64	45 991	9,28	35 149	10,73	52 303	6,38
3. Toetusrahad	5 659	0,82	400	0,06	198	0,04	1 750	0,53	1 176	0,14
4. Haridustöö viljastooli kooli	650	0,09	718	0,12	75	0,02	1 131	0,35	534	0,06
5. Keskraamatukogu ja õppevahendid	204	0,03	95	0,01	30	0,01	519	0,16	697	0,08
6. Kesk- ja erikoolid (ilma Tartu maakonnata)	5 355	0,77	22 334	3,64	23 403	4,72	—	—	39 184	4,78
7. *) Tartu maakonna alg-, kesk- ja erikoolid kokku	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8. Muud kulud	—	—	118	0,02	97	0,02	—	—	20	0,00
Kokku ptk. III.	70 808	10,23	67 404	10,99	71 978	14,54	39 288	11,98	96 828	11,80
IV. Tervishoid.										
1. Personaal	31 663	4,58	6 288	1,02	14 988	3,03	15 353	4,68	13 700	1,67
2. Kantselei ja majand. kulud	9 902	1,43	2 210	0,36	5 806	1,17	7 696	2,35	8 593	1,05
3. Haiguste vastu võitlemine	533	0,08	416	0,07	424	0,08	5 265	1,60	257	0,03
4. Haigemajad	11 909	1,72	24 639	4,02	53 711	10,84	8 458	2,71	1 912	0,23
5. Toetusrahad	300	0,04	—	—	180	0,04	—	—	3 185	0,39
6. Muud kulud	22	0,00	115	0,02	—	—	65	0,02	—	—
Kokku ptk. IV.	54 329	7,85	33 668	5,49	75 109	15,16	37 237	11,36	27 647	3,37
V. Hoolekanne.										
1. Lastekodud	20 982	3,03	25 183	4,11	—	—	—	—	38 345	4,67
2. Vanadekodud	5 185	0,75	17 114	2,79	27 086	5,47	241	0,07	13 800	1,68
3. Nõdrameelsete ja kõrvalabitariitajate varjupaigad	—	—	—	—	—	—	—	—	89 431	10,91
4. Lahtine hoolekanne	7 053	1,02	5 219	0,85	6 927	1,40	7 423	2,26	29 042	3,54
5. Muud kulud (Tööbõrs j. m.)	—	—	—	—	—	—	456	0,14	—	—
Kokku ptk. V.	33 220	4,80	47 516	7,75	34 013	6,87	8 120	2,47	170 618	20,80

*) M ä r k u s: Tartu Maavalitsuse aruande juures on alg-, kesk- ja erakoolide kulud koos näidatud eri punkti all. (p. 2)

aruannete järele.

Saare		Tartu		Valga		Viljandi		Viru		Võru		Kokku	
Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%
1 933	0,50	5 628	0,60	1 439	0,69	3 253	0,59	5 389	0,52	3 388	0,75	39 437	0,60
19 316	5,01	44 724	4,74	17 116	8,26	27 043	4,94	41 192	4,00	27 074	6,00	321 862	4,94
1 897	0,50	6 757	0,72	2 547	1,23	3 614	0,65	7 393	0,72	4 395	0,98	52 246	0,80
1 463	0,38	6 703	0,71	985	0,48	1 396	0,25	4 871	0,47	3 357	0,74	37 501	0,58
---	---	2 918	0,31	1 475	0,72	1 965	0,36	5 559	0,54	794	0,18	19 902	0,31
24 609	6,39	66 730	7,08	23 562	11,38	37 271	6,79	64 404	6,25	39 008	8,65	470 948	7,23
60	0,02	2 190	0,23	1 300	0,63	---	---	1 040	0,10	120	0,03	5 730	0,09
48	0,01	---	---	83	0,04	188	0,03	89	0,00	---	---	1 632	0,02
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	150	0,00
---	---	335	0,04	4 128	1,99	11 357	2,07	7 585	0,74	---	---	31 011	0,48
---	---	7 117	0,75	---	---	---	---	---	---	---	---	8 616	0,13
---	---	540	0,06	110	0,05	174	0,03	---	---	449	0,10	1 575	0,02
2	0,00	5 289	0,56	379	0,19	169	0,03	2 740	0,27	---	---	14 743	0,23
470	0,12	920	0,10	528	0,25	900	0,17	2 681	0,26	1 200	0,26	10 474	0,16
---	---	---	---	---	---	---	---	500	0,05	---	---	500	0,01
580	0,15	16 391	1,74	6 528	3,15	12 788	233	14 635	1,42	1 769	0,39	74 431	1,14
1 013	0,26	3 707	0,39	650	0,31	2 269	0,42	4 436	0,44	1 996	0,44	25 038	0,38
31 749	8,25	---	---	19 020	9,19	48 250	8,80	71 968	6,99	48 803	10,82	450 782	6,92
1 868	0,48	12 305	1,31	2 724	1,31	1 500	0,27	2 980	0,29	3 141	0,70	33 701	0,52
356	0,09	980	0,10	---	---	1	0,00	4 145	0,40	581	0,13	9 171	0,14
117	0,03	1 087	0,12	297	0,14	72	0,01	389	0,04	450	0,10	3 957	0,06
46 907	12,18	---	---	3 536	1,71	48 023	8,75	33 285	3,23	6 302	1,39	228 329	3,51
---	---	89 186	9,46	---	---	---	---	---	---	---	---	89 186	1,37
---	---	3 846	0,41	132	0,06	214	0,04	---	---	---	---	4 427	0,07
82 010	12,29	111 111	11,79	26 359	12,72	100 329	18,29	117 203	11,39	61 273	13,58	844 591	12,97
16 424	4,26	28 162	2,99	7 502	3,62	15 154	2,76	30 002	2,91	16 082	3,56	195 318	3,00
2 757	0,72	14 470	1,53	2 782	1,34	3 708	0,67	1 650	0,16	6 754	1,50	66 328	1,01
365	0,09	2 351	0,25	267	0,13	1 086	0,20	10 733	1,05	387	0,09	22 084	0,34
30 573	7,94	896	0,10	---	---	21 596	3,94	4 248	0,41	4 364	0,97	162 706	2,50
---	---	800	0,08	100	0,05	500	0,09	---	---	2 675	0,59	7 740	0,12
---	---	789	0,08	---	---	---	---	85	0,01	---	---	1 076	0,02
50 119	13,01	47 468	5,03	10 651	5,14	42 044	7,66	46 718	4,54	30 262	6,71	455 252	6,99
11 606	3,01	30 305	3,21	---	---	14 187	2,59	21 136	2,05	19 729	4,37	181 473	2,80
4 530	1,18	32 275	3,42	13 533	6,54	---	---	49 903	4,84	---	---	163 667	2,51
---	---	---	---	---	---	35 090	6,40	---	---	---	---	124 521	1,91
4 508	1,17	3 023	0,33	4 013	1,94	2 823	0,51	15 305	1,49	3 412	0,76	88 748	1,36
---	---	4 002	0,42	---	---	---	---	---	---	450	0,10	4 908	0,07
20 644	5,36	69 605	7,38	17 546	8,48	52 100	9,50	86 344	8,38	23 591	5,23	563 317	8,65

Kulude nimetus	Harju		Järva		Lääne		Petseri		Pärnu	
	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%
VI. Põllumajandus.										
1. Personaal	12 418	1,79	4 873	0,79	8 925	1,80	10 443	3,18	2 335	0,28
2. Kantselei ja majanduslised kulud	4 146	0,60	874	0,14	2 169	0,44	1 986	0,60	1 054	0,13
3. Põllumajanduskultuuri tõstmine	2 822	0,41	148	0,02	1 720	0,35	2 287	0,70	1 322	0,17
4. Toetusrahad	3 222	0,47	415	0,07	4 210	0,85	1 431	0,44	640	0,08
5. Majapidamis- ja põllutöökoolid	10 766	1,56	15 368	2,51	36 136	7,29	—	—	—	—
6. Loomakliinikud	—	—	350	0,06	360	0,07	—	—	100	0,01
7. Loomataudide vastu võitlemine	100	0,01	114	0,02	534	0,11	136	0,04	109	0,01
8. Muud kulud	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kokku ptk. VI.	33 474	4,84	22 142	3,61	54 054	10,91	16 283	4,96	5 560	0,69
VII. Ettevõtted.										
	—	—	187 296	30,54	—	—	—	—	—	—
VIII. Varandused.										
1. Varanduste korrashoid	2 959	0,43	1 759	0,28	389	0,08	9 220	2,81	809	0,10
2. Muretsemine	172	0,02	5 067	0,83	379	0,07	24 852	7,58	4 577	0,56
Kokku ptk. VIII.	3 131	0,45	6 826	1,11	768	0,15	34 072	10,39	5 386	0,66
IX. Laenude tasumine ja %.										
	2 995	0,43	38 020	6,20	19 194	3,88	14 949	4,56	1 080	0,13
X. Mitmesugused kulud.										
1. Pensioni maks	5 255	0,76	3 150	0,51	3 545	0,72	3 978	1,21	3 834	0,47
2. Kohtu- ja segakomisjoni kulud	533	0,08	347	0,06	500	0,10	1 261	0,39	419	0,05
3. Maksude sissenõudm. kulud	111	0,02	—	—	180	0,04	—	—	50	0,01
4. Toetus seitsidele ja organisats.	500	0,07	380	0,06	—	—	—	—	750	0,09
5. Eelm. aastate puudujääk	—	—	—	—	—	—	5 000	1,52	—	—
6. Kapitalide asutamine	—	—	—	—	—	—	—	—	5 295	0,64
7. Toetus teedekapitali heaks	2 780	0,40	2 000	0,33	813	0,16	1 360	0,41	12 388	1,51
8. Muud kulud	4 372	0,63	27	0,00	1 407	0,28	1 600	0,49	1 480	0,18
Kokku ptk. X.	13 551	1,96	5 904	0,96	6 445	1,30	13 199	4,02	24 216	2,95
XI. Tagavara summad.										
	1 188	0,17	—	—	3 378	0,68	2 563	0,78	—	—
Erakorralised kulud	3 514	0,51	22 965	3,74	—	—	—	—	—	—
XII. Teedekapitali kulud.										
	408 122	58,96	136 968	22,33	194 309	39,23	127 900	38,99	434 882	53,01
Kõik kokku	692 164	100%	613 326	100%	495 336	100%	328 055	100%	820 340	100%

sündima võimalikult valutult. Selleks peavad seaduse andma ametiasutistele küllaldased võimalused ajatada ja pikendada maksuvõlgade tasumist, et raskustes olev maksnik võiks vahepeal uusi tulusid saada, ja maksu tasuda ilma oma majapidamise ruineerimiseta. Praegu maksivad seadused ei vasta sellele nõudele. Selle pahe kõrvaldamiseks sisaldab kõnesolev eelnõu eeskirju, mis teevad sissenõudmise märksa painduvamaks ja eriti annavad suuremad võimalused ülemusele maksu sissenõudmist pikendada. Ka sellest küljest tuleb eelnõud tervitada.

Kokkuvõttes peab ütleva, et kuigi mak-

sustamise korraldamise seaduse eelnõu sisaldab mõnesuguseid puudusi, nagu iga inimlik kätetöö, pakub see eelnõu siiski palju paremusi, võrreldes praeguse olukorraga. Jääb vaid soovida, et teised maksureformi seadused sellele eelnõule varsti järgneksid.

Kõnesolev Maksustamise korraldamise seaduse eelnõu on mõeldud küll ainult riigimaksude jaoks, kuid näib, et paljud osad temast võiksid ja peaksid leidma samuti kohaldamist ka omavalitsuste maksudele. Seda tuleks silmaspidada, kui kord asutakse omavalitsuste maksuseaduste reformeerimisele.

Saare		Tartu		Valga		Viljandi		Viru		Võru		Kokku	
Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%
3 170	0,82	7 950	0,84	1 990	0,96	4 795	0,87	6 960	0,68	1 138	0,25	64 997	1,00
962	0,25	3 837	0,41	381	0,18	1 969	0,36	1 573	0,16	2 730	0,61	21 681	0,33
172	0,04	4 347	0,46	494	0,24	300	0,05	12 284	1,19	1 479	0,33	27 375	0,42
2 987	0,78	1 050	0,11	2 400	1,16	2 922	0,54	3 604	0,35	8 137	1,80	31 018	0,48
3 016	0,79	1 683	0,18	—	—	73 381	13,37	102 142	9,92	3 120	0,69	245 612	3,77
—	—	576	0,06	—	—	966	0,18	1 080	0,10	2 258	0,50	5 690	0,09
403	0,10	—	—	100	0,05	13	0,00	422	0,04	200	0,05	2 131	0,03
—	—	—	—	—	—	—	—	561	0,05	—	—	561	0,01
10 710	2,78	19 443	2,06	5 365	2,59	84 346	15,37	128 626	12,49	19 062	4,23	399 065	6,13
23 459	6,09	—	—	3 551	1,71	—	—	32 016	3,11	—	—	246 322	3,78
1 387	0,36	14 589	1,55	199	0,10	3 298	0,60	2 561	0,25	138	0,03	37 308	0,57
—	—	19 950	2,11	939	0,45	1 655	0,30	13 311	1,29	12	0,00	70 917	1,09
1 387	0,36	34 539	3,66	1 138	0,55	4 953	0,90	15 872	1,54	150	0,03	108 222	1,66
4 156	1,07	17 768	1,88	—	—	4 430	0,81	8 048	0,78	10 735	2,38	121 375	1,86
2 689	0,70	6 706	0,71	1 788	0,86	4 424	0,81	5 172	0,50	3 160	0,70	43 701	0,67
150	0,04	1 086	0,11	143	0,07	690	0,12	—	—	—	—	5 129	0,08
—	—	—	—	—	—	1 532	0,28	644	0,07	—	—	2 517	0,04
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	250	0,06	1 880	0,03
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 000	0,08
300	0,08	4 350	0,47	—	—	200	0,04	—	—	—	—	10 145	0,15
750	0,19	13 171	1,40	1 500	0,72	1 440	0,26	3 000	0,29	552	0,12	39 754	0,61
1 155	0,30	3 804	0,40	285	0,14	1 163	0,21	2 828	0,27	2 977	0,66	21 098	0,32
5 044	1,31	29 117	3,09	3 716	1,79	9 449	1,72	11 644	1,13	6 939	1,54	129 224	1,98
—	—	7 302	0,77	1 181	0,57	—	—	—	—	3 374	0,75	18 986	0,29
43 000	11,16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	69 479	1,07
119 558	31,03	523 682	55,52	107 556	51,92	200 984	36,63	504 236	48,97	254 957	56,51	3 013 154	46,25
385 276	100%	943 156	100%	207 153	100%	548 694	100%	1 029 746	100%	451 120	100%	6 514 366	100%

Omavalitsustegelased.

Veerandsada aastat riigi- ja omavalitsuse teenistust.

19. oktoobril s. a. pühitses oma 25 aasta teenistuse juubelit Pärnu Maavalitsuse raamatupidaja Karl Bindsche. Karl Bindsche on sündinud Kaagjärves end. Võrumaal, nüüd Valgamaal, 10. detsembril 1886. a. puusepa pojana. Hariduse saanud Kaagjärve valla, Valga kihelkonna ja Valga linnakoolis, lõpetades viimase 1905 a.

Peale linnakooli lõpetamise astus Valga renteisse ametisse, kust 15. detsembrist 1907. a. omal soovil viidi üle Pärnu renteisse, kus teenis kuni 5. oktoobrini 1917. a., s. o. kuni selle evakueerimiseni Venemaale. Venemaal teenis samas evakueeritud renteis kuni 15. novembrini 1918. a. II järgu kassapidajana. Venemaalt jõudis Pärnu tagasi 1919. a. ja 10. veebruaril seltsamal aastal astus ametisse Pärnu Maavalitsuse Toitlusosakonda. 21. juunil 1919. a. määrati ta Toitlusosakonna raamatu-

K. Bindsche.

pidajaks, 1. oktoobril 1921. a. ühtlasi ka Majandusosakonna asjaajajaks, kuni 17. märtsil 1923. a määrati Maavalitsuse raamatupidajaks, millises ametis püsib praegu.

10. veebruaril 1929. a. annetati temale 10-aastase korraliku teenistuse eest Maavalitsuses autasu ühe kuu palga suuruses.

Maaomavalitsuste Liidu poolt korraldatud raamatupidajate koosolekuteest on K. Bindsche alaline osavõtja olnud, kus ta oma asjalikkude nõuandmistega maavalitsuste raamatupidamise korraldamisel ja vormide kokkuseadmisel kasulikult kaastöötanud.

Praegu on juubilar täies meheas ja võime temalt, kui hoolsalt töömehelt, loota kasulikku tööd veel paljudeks aastateks, milleks soovime juubilarile õnne, tervist ja rõõmust töötahet.

—a—

E. Maaomaval. Liidu ja omavalitsuste tegevus.

Eesti Maaomavalitsuse Liidu juhatusese koosolek

14. okt. 1931 a. Tallinnas, Liidu büroo ruumes.

Koos oli 5 juhatusese liiget.

Päevakorras 10 küsimust, neist tähtsamad:

Liidu peasekretäri valimine.

Liidu juhatus peale pikemaid läbirääkimisi ja esitatud sooviavalduste läbivaatamist otsustab Liidu peasekretäriks valida Ferdinand Vellneri, kes on lõpetanud Tartu Ülikooli õigusteaduskonna ja töötab praegu Tartu-Võru Rahukogu juures kohtuameti kandidaadina.

Põllutöoministeeriumi Loomatervishoiu osakonna ettepanek

looma marutaadi vastu võitlemise asjus ei leia Liidu juhatusese poolt heakskiitmist selles osas, mis näeb ette koerte maksustamist. See takistaks asjata tüli ja pahameelt rahva seas, nagu me seda nägime Saksa okupatsiooni aeg, mil ka koerad maksu alla pandi. Küll peetakse aga tarvilikuks, et marutaadi vastu tuleb tõsisemalt võidelda ja seda just sellepärast, et

marutaadi levinemine võib suureks takistuseks olla meie liha väljaveole, sest välismaad lasevad liha ainult neist piirkondadest sisse vedada, mis on varustatud tunnistusega, et seal piirkonnas, kust liha pärit, ei ole kolme viimase kuu jooksul marutaadi ette tulnud. Marutaadi vastu võitlemiseks tuleb teisi abinõusid leida, mispärast otsustatakse esineda Põllutöoministeeriumi Loomatervishoiu osakonna ees sooviga, et see propageeriks laiematele hulkadele marutaadi levinemise hädaohust ja neist tagajärgedest, mis see enesega kaasa toob ja püüaks selgeks teha tarvidust, et peremehed ise vabatahtlikult ülearused koerad ära hävitaks. Järelejäänud koerad tuleks iga koeraomaniku poolt sellekohase kaelarihmaga varustada, millele oleks koeraomaniku nimi peal ja millest võiks koera ära tunda, kui oleks tarvis koeraomanikku, kes koera eest tarvilikult ei ole hoolitsenud, vastutusele võtta. Ilma rihtmata koerad kuuluksid aga kõik mahlaskmisele.

Maaomavalitsuste reformi küsimuses,
arvesse võttes seda, et Kohtu- ja Siseministeeriumi ametnikkudest moodustatud

komisjon, esitab oma seisukoha ja andmed Kohtu- ja Siseministrile alles peale 20. okt. s. a., otsustatakse äraootavale seisukohale jääda.

Juubeli nõukogu koosoleku kokkukutsumine ja selle päevakord.

Liidu 10. aasta juubeli nõukogu koosolek otsustatakse kokku kutsuda Liidu asutamise aastapäeval, s. o. 20. novembril s. a. Tallinnas „Estonia“ sinises saalis. Koosolek algaks piduliku aktusega, millele järgneksid ettekanne Liidu 10 a. tegevusest ja tervitused. Peale selle algaks Liidu nõukogu koosolek. Juubelipäev lõpeks ühise pidusöögiga.

Jõgeveste valla maksuraamatu kava vormide asjus,

mis on väljatöötatud Jõgeveste vallasekretäri abi J. Peterselli poolt ja esitatud nimetatud vallavalitsuse poolt Liidu juhatussele seisukoha võtmiseks, leitakse:

Väljatöötatud maksude raamatu kava taotleb küll head otstarbet, koondada ühe isiku kõik maksud kokku ja pealegi mitme aasta omad, mis ammugi ülesseatud ideaal on, kuid seda otstarbet täites peavad raamatud ka ühtlasi ülevaate andma iga maksu kohta oma ette, nimelt palju teda saada oli, palju saadi, palju võlgu jäi jne., s. o. see otstarb, mida praegused maksuraamatud täidavad, kuid see ülesanne jääb uue vormi juures täitmata.

See puudus on sedavõrd suur, et esitatud uuendust tuleb poolikuks — ülesannet mittetäitvaks tunnistada, rääkimata kava vähematest puudustest, näit. mehe ja naise maksu ühendamine, mis kontrolli võimaluse võitab, maksude nimetuse kirjutamine, mis suur töö on jne.

Mis puutub maksude kuu kokkuvõtte raamatusse, siis raamatu lineer ei vasta raamatu pealkirjale: sissetuleku pool on maksude kokkuvõtteks liig puudulik, rida maksude nimetusi puudub, väljamineku pool ütleb juba, et ta üldse maksude kokkuvõtte raamat ei ole. Selle asemel tahab ta kassaraamat olla, kuid kassaraamatuna on ta jaotuse järele jällegi väga piiratud võimalustega.

Liidu juhatus arvesse võttes eespool toodud puudusi, otsustab esitatud maksuraamatu vormisi mitte heaks kiita.

Põllutöoministeriumi ettepanek liihandade reguleerimise asjus.

Liidu juhatus pooldab ministeriumi ettepanekut ja leiab, et liihandu on tarvis reguleerida, nii põllumehe-tootja, kui ka linna tarvitaja-ostja seisukohalt ja et vaheltkaubandusele minev osa peab vähene-ma. Kuid arvesse võttes seda, et see küsimus nõuab pikemat järelekaalumist otstarbe kohasuse seisukohalt, otsustatakse selles küsimuses seisukohavõtmine jätta edaspidiseks koosolekuks.

Riigikohtu seletused.

Kas vallavalitsuse otsused vallakäskjala palgamäära kohta on vallavolikogule iseenesest kohuslikud?

Vastus: eitav.

Valla eelarve aj. seaduse (RT 1920 — 18/19) §§ 71 ja 72 järgi on vallal rahalisi väljaminekuid lubatud ainult aasta- või lisaelarve alusel, mille juures §§ 69 ja 74 järgi seaduslike kohustiste täitmiseks tarvilikud väljaminekud on vallale sunduslikud. Nii aasta- kui lisaelarved koostatakse vallavolikogu poolt. Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seaduse (RT 1926 — 97) § 79 järgi kuulub vallakäskjala ametisse võtmine ja ametist vabastamine vallavalitsuse võimkonda. Kuid sama sea-

duse § 70 põhjal kuuluvad vallavolikogu võimkonda kõik vallaomavalitsusse puutuvad küsimused ja vallavalitsuse tegevuse järeelvalve. Ülalosundatud seaduse § 79 ei saa mõista nii, et vallavalitsuse otsused valla käskjala palgamäära kohta on vallavolikogule iseenesest kohuslikud ja et vallavolikogu on kohustatud väljaminekuid vallakäskjala palkamiseks eelarvesse võtma ilma võimaluseta neid väljaminekuid tarbekohaselt otsustada. Kuigi volikogu ei ole küll ise õigustatud § 79 põhjal vallakäskjalga ametisse võtma või teda lahti laskma, samuti ka eelarvesse võtmata jätma väljaminekuid selleks otstarbeks määraval, mis tarvilik selleks, et vallavalitsusel võimalik oleks käskjalga palgata, kuid kui vallavolikogu leiab, et

käskjala palgaks on võimalik vähem väljaminekuid teha, kui vallavalitsus selleks ette näinud ja et nende väljaminekute vähendamiseks ei ole seaduslikke takistusi, siis võib ka vallavolikogu eelarve kokkuseadmisel neid võimalusi arvestada ja vastavalt sellele ka vallavalitsusele tarvilikke juhtnööre anda.

RkhA t. Nr. 830 I—1930).

„Õigus“.

Missuguses korras tuleb täiendava tempelmaksu määramise otsuste peale edasi kaevata?

Vastus: Täiendava tempelmaksu määramise korral on sama edasikaebamise kord ja tähtaeg, mis tempeltrahvi määramise korralgi.

Tempelmaksuseaduse § 21 p. 13 põhjal on tempeltrahvitul, kelle vastulause rahuldamata jäetud, õigus edasi kaevata Maksudevalitsuse kaudu rahukogule administratiivkohtu korras kahe nädala jooksul, arvates otsuse kuulutamise päevast. Silmas pidades, et Tempelmaksuseaduse § 21 üldpealkirjas on „Tempelmaksu seaduse rikkumisse puutuvate asjade ajamine“, et täiendava tempelmaksu määramise põhjuseks on Tempelmaksuseaduse rikkumine ja et Tempelmaksuseaduses täiendava tempelmaksu määramise otsuste peale mingit erilist edasikaebamise korda ega tähtaega ei ole ette nähtud, tuleb tunnustada, et täiendava tempelmaksu määramise korral on sama edasikaebamise kord ja tähtaeg, mis tempeltrahvi määramise korralgi.

(RkhA t. nr. 875 II—1930).

„Õigus“.

Kas õpetaja kohustetäitjaks määratud õpetaja kuulub lahtiregistreerimisele õpetajate registreerimise määruse § 7. märk. 1 ette nähtud korras?

Vastus: eitav.

Haridusministeeriumi määrus õpetajate registreerimise kohta on antud ainult valitud õpetajate registreerimise ja lahtiregistreerimise kohta. See on selgesti väljendatud selle määruse §§ 2, 3 ja 5, milles ette nähtud valimine ja valitud õpetajate

registreerimine ja samuti § 7, märk. 1-st nähtub, et õpetajakutseta isikud võib ametisse registreerida õpetaja kohustetäitjaks ainult üheks aastaks, kui seaduslikus korras toimetatud õpetaja valimisele ei olnud ilmunud või endid kirjalikult üles andnud kutseõigusega õpetaja kandidaadid. Ei ole aga teatavat isikut üldse õpetajaks valitud, vaid on ta õpetaja k. t. määratud aastaks, s. o. kindlaks ajaks, siis puudub alus tema lahtiregistreerimiseks ülaltähendatud määruse § 7. märk. 1 ette nähtud korras.

(RkhA t. nr. 1038 II—1930.).

„Õigus“.

Kas on teenaturaalkohuslastel õigus kaebada administratiiv kohtu korras rahukohtunikule vallavalitsuse ning üksikute valla ametnikkude tegevuse peale teosade eraldamisel, mõõtmisel ning kätenäitamisel?

Vastus: eitav.

Rahukohtunikule antud kaebuses palusid teenaturaalkohuslased tühistada vallavalitsuse korraldusel üldkulul korraspeetavate teede valla kinnisvarade pidajate vahel naturaalkohustuse näol parandamiseks jaotamise ning vallavolikogule ja vallavalitsusele ettekirjutada üldkulul korraspeetavate teede parandamise kohustust ära jaotada kõikide valla kinnisvara omanikkude ehk pidajate vahel vastavalt nende kinnisvara suurusele ehk väärtusele. Sellest nähtub, et kaebajad peavad ebaõigeks vallavalitsuse poolt kokkuseatud ja vallavolikogu poolt kinnitatud teede jaotamise kava. Maanteede seaduse (R. T. Nr. 48 — 1928) § 26 viimase lõike järele on naturaalkohuslastel õigus vallavolikogu ebaõige teejagamise otsuse peale kaevata kohalikule maavalitsusele, mitte aga rahukohtunikule. Kuna aga käesolevas asjas oli kaebus antud rahukohtunikule, siis pidi rahukohtunik selle kaebuse mitte alluvuse tõttu läbivaatamata jätma. Neil põhjustel otsustas Riigikohus naturaalkohuslaste revisjoni kaebuse tagajärgedeta ja rahukohtuniku otsuse muutmiseks antud kaebuse läbivaatamata jätta.

Riigikohtu adm. toim. Nr. 382¹ — 1931. a.